

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Анотація. У статті наведено аналіз основних статистичних показників розвитку готельного господарства України. Визначено основні проблеми розвитку національного готельного господарства та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: готельне господарство, готель, конкурентоспроможність, готельний бізнес, стратегія розвитку.

Summary. In the given article the analysis of main statistic index of the Ukrainian hotel industry is presented. The main problems of national hotel industry development and ways of their solution have been worked out.

Key words: hotel industry, hotel, competitive ability, hotel business, development strategy.

Постановка проблеми. Готельний бізнес є основою складовою туристичної галузі України. У сучасних умовах розвитку туризму особливої актуальності набуває питання розвитку готельної індустрії. Значення готельного бізнесу полягає в тому, що ця галузь формує обсяг робіт для туризму, транспорту, роздрібною торгівлі, суспільного харчування, страхування, культури та мистецтва, архітектури та проектування, екскурсійного обслуговування, рекламної індустрії. Інтенсивний розвиток цієї сфери надасть нові робочі місця, додаткові надходження до бюджету, дозволить сформувати позитивний туристичний імідж окремих регіонів та країни в цілому, тому визначення перспектив розвитку готельного господарства України є актуальним для сьогодення. У сучасних умовах готелі змушені боротися за «місце під сонцем», а за наявності можливості — прагнути до розширення свого бізнесу. На теперішній час підприємства готельного господарства України розвиваються нестабільно, зі значним ступенем ризику для свого функціонування. Це відбувається тому, що туристичний попит носить сезонний характер, ціни на послуги з кожним роком ростуть, а самі послуги змінюються і вдосконалюються, що вимагає швидкої реакції від суб'єктів готельного бізнесу та залучення додаткових коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню тенденцій та перспектив розвитку готельного господарства України приділяється в наш час значна увага. Так, Г. П. Вітавська і В. М. Тупкало [1] розглядають проблеми та тенденції розвитку готельного бізнесу в Україні, пропонують шляхи удосконалення системи управління готельним комплексом на базі стратегії розширення бізнесу, Ю. Я. Опанашук [2] аналізує сучасні проблеми розвитку готельного господарства України, вирішення яких дозволить йому стати провідним фактором стимулювання туризму. Значний внесок у дослідження проблем розвитку, управління та функціонування готельного господарства зробили вчені:

К. Каспар, Й. Кріпендорф, Ф. Котлер, А. Кох, В. Фреєр, С. Байлик, І. Балабанов, Ю. Волков, В. Герасименко, В. Гуляєв, А. Дурович, І. Зорін, Л. Нечаюк, М. Мальська, Г. Мунін, Г. Папирян, П. Пуцентейло, Х. Роглев, Н. Телеш, В. Цибух, С. Цюхла, О. Шаблій, І. Школа, Л. Шматько та ін. У роботах вітчизняних і зарубіжних вчених досліджуються важливі теоретичні і практичні аспекти розвитку готельного господарства України, разом з тим потрібно зазначити, що сучасні тенденції та перспективи розвитку готельної індустрії України розглядаються фрагментарно.

Метою дослідження є визначення сучасного стану та перспектив розвитку готельної індустрії України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Готельне господарство є однією із найважливіших складових туристичної індустрії, яка визначає її реальний потенціал. Незважаючи на те, що сфера послуг набуває дедалі більшого розвитку в нашій країні, розвиток і функціонування готельного господарства ускладнюється цілою низкою проблем.

Для подальшого аналізу доцільно навести динаміку основних показників розвитку готельного господарства України за 2004–2013 роки (табл. 1–2).

Судячи з даних, наведених у табл. 1, кількість підприємств готельного типу за останнє десятиріччя збільшилась майже на 50 %. Номерний фонд за період з 2004 по 2011 роки виріс більш ніж у два рази.

За інформацією, наданою Адміністрацією Державної прикордонної служби України, протягом I кварталу 2015 року Україну відвідало понад 2,9 млн. іноземних туристів. У порівнянні з аналогічним періодом 2014 року кількість туристів зменшилась на 0,5 млн. осіб.

Найбільші потоки туристів до України у вказаному періоді спостерігалися з сусідніх країн, серед яких: Молдова — 1,1 млн. осіб, Білорусь —

0,4 млн. осіб, Польща — 0,3 млн. осіб та Угорщина — 0,2 млн. осіб.

За даними Державної фіскальної служби України, суб'єктами туристичної діяльності у I кварталі 2015 року сплачено податків та зборів до зведеного бюджету понад 322,4 млн. грн., що на 7,4 млн. грн. менше, ніж у аналогічному періоді 2014 року. Надходження від сплати туристичного збору у вказаному періоді зменшились на 0,4 млн. грн. у порівнянні з I кварталом 2014 року та склали близько 6 млн. грн. [5].

Таким чином, кількість готелів в Україні постійно зростає, на ринок виходять міжнародні компанії, але окупність цих готелів знаходиться на дуже низькому рівні і кількість відпочивальників постійно зменшується.

Таблиця 1

Динаміка зміни кількості підприємств готельного типу за 2004–2013 роки [3]

Рік	Кількість підприємств готельного типу	Кількість номерів
2004	1192	50414
2005	1232	51686
2006	1269	53645
2007	1420	62165
2008	1595	71580
2009	1684	76019
2010	1731	79833
2011	1398	110000
2012	1551	
2013	1737	

Таблиця 2

Динаміка туристичних потоків за 2000–2014 роки [4]

Роки	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну, — усього	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України, — усього	Із загальної кількості туристів:		
			іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи
2000	6430940	2013998	377871	285353	1350774
2001	9174166	2175090	416186	271281	1487623
2002	10516665	2265317	417729	302632	1544956
2003	12513883	2856983	590641	344 332	1922010
2004	15629213	1890370	436311	441798	1012261
2005	17630760	1825649	326389	566942	932318
2006	18935775	2206498	299125	868228	1039145
2007	23122157	2863820	372455	336049	2155316
2008	25449078	3041655	372752	1282023	1386880
2009	20798342	2290097	282287	913640	1094170
2010	21203327	2280757	335835	1295623	649299
2011	21415296	2199977	234271	1250068	715638
2012	23012823	3000696	270064	1956662	773970
2013	24671227	3454316	232311	2519390	702615
2014	12711507	2425089	17070	2085273	322746

Зараз можна сміливо сказати, що готельний бізнес відчуває нелегкі часи. Загострення політичної та економічної кризи призвели до зниження туристичного потоку як з-за кордону, так і всередині країни. Власники готелів змушені зменшувати витрати, тому що вплинути на збільшення числа клієнтів практично неможливо.

Перше півріччя 2014 року на ринку готельної нерухомості відзначилося антирекордом: нестабільна економічна ситуація, збройні конфлікти на Сході країни, анексія Кримського півострова, нерозвинена туристична інфраструктура столиці та України в цілому призвели до зменшення кількості туристів, які відвідують Україну. З початку року істотно скоротилась кількість поїздок відвідувачів готелів як з-за кордону, так і всередині країни.

Також низьку завантаженість готелів можна ще пояснити не тільки нестабільною ситуацією в

країні, а й тим, що в Україні вже кілька років поспіль активно розвивається ринок тіньових послуг. Як правило, приватні особи надають гостям повний спектр додаткових послуг: забезпечують їх транспортом, перекладачем (якщо потрібно), харчуванням та іншими послугами. Маючи низькі фіксовані витрати і, найчастіше, не сплачуючи податки, «тіньовики» отримують достатні оборотні засоби для підтримки якості послуг на високому рівні і розширення бізнесу. До того ж тіньовий готельний бізнес має можливість гнучко оперувати цінами залежно від попиту та сезону, знаходиться поза сферою державного регулювання, а отже, не має додаткових витрат.

У нинішніх умовах складно говорити про перспективи готельного ринку і про інвестиційну привабливість, але у міру поліпшення ситуації інтерес інвесторів буде спрямовуватися на ті ж сектори, що й до кризи.

Експерти відзначають, що найбільш перспективним сегментом для готельного ринку України залишаються якісні 2- і 3-зіркові готелі.

Також, за даними компанії ArtBuild Hotel Group (АВНГ), українська гостинність все ще відстає за кількісними та якісними характеристиками від ринків Європи, Азії та Північної Америки [6].

З огляду на вищезазначене, можна говорити, що готельна індустрія України переживає кризовий період, функціонуючи під впливом певних проблем розвитку, а саме:

- низький рівень завантаженості готельних підприємств України;

- невідповідність пропозиції готельних послуг реальним потребам ринку: замість введення в експлуатацію готельних підприємств бюджетного та середнього класу пропонуються нові готелі класу 4* та 5*;

- диспропорції у ціновій політиці та якості обслуговування: ціна на ринку готельних послуг України вища, ніж у провідних туристичних європейських державах, але якість обслуговування, навпаки, набагато нижча;

- збитковість підприємств готельної індустрії.

Перспективи розвитку готельного бізнесу в Україні тісно переплітаються з туристичним бізнесом. Позитивний прогноз вірогідний за умови підвищення потоків іноземного групового та індивідуального туризму. Експерти кажуть, що Україна має високі оцінки і позитивні відгуки міжнародних рейтингових агентств: Globe Spots, National Geographic, Trip Advisor, The Lonely Planet, які після проведення «Євро-2012» підняли туристичні прогнози країни з «аутсайдер» до «це необхідно побачити». Залучити туристів допоможе відновлення історичної цінності багатьох міст, а також реконструкція оздоровчих комплексів. Ще одним важливим моментом вважають проведення різних міжнародних заходів, які зайвий раз заявляють про Україну у світі.

Правда, поки що основним чинником залучення туристів в Україну є стабілізація ситуації на Сході. Все-таки це значимий фактор, який вже привернув негативну увагу до нашої країни. Тому туристи почнуть активно відвідувати Україну тільки тоді, коли будуть впевнені у своїй безпеці, перебуваючи в країні [7].

Для реалізації туристичного потенціалу України повною мірою держава повинна:

- забезпечити туристам комфортні та безпечні умови для приїзду в Україну;

- проводити ефективну політику розвитку масового туризму, відпрацювати відповідну концепцію;

- спростити і прискорити оформлення віз, скасувати візовий режим для країн ЄС, США, Канади, Японії;

- зменшити готельний збір;

- вжити заходів до поліпшення стану пам'яток та створення нових об'єктів масового туризму; внести зміни до законів про землекористування, до правил видачі відповідних дозволів організаціям суміжних галузей, щоб залучати інвестиції у відкриття нових осередків відпочинку;

- створити можливості для будівництва та роботи малих мотелів і готелів сімейного типу, які забезпечать збільшення робочих місць для населення і можуть стати джерелом валютних надходжень [8].

Також необхідно докласти максимум зусиль для реалізації стратегії, що має на меті активізацію розвитку туризму в Україні, а саме:

- **на першому етапі:**

- а) розробка та подання на розгляд Верховної Ради України законопроекту щодо невідкладних заходів із активізації розвитку в'їзного та внутрішнього туризму, у т. ч.:

- встановлення цільового характеру туристичного збору та використання надходжень від цього збору виключно на заходи із розвитку туризму у відповідній адміністративно-територіальній одиниці;

- скасування заборони надання послуг з тимчасового розміщення (проживання) без свідчення про встановлення відповідної категорії.

- б) розробка та подання на розгляд органів місцевої влади та самоврядування пропозицій щодо комплексу заходів із підтримки розвитку туризму (у т. ч., покращення можливостей руху туристичного транспорту в адміністративно-територіальних одиницях, облаштування спеціалізованих стоянок біля об'єктів туристичних відвідувань, встановлення туристичних знаків тощо);

- **на другому етапі:**

- в) розробка та подання на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України «Про Національну туристичну організацію» та проекту внесення змін до Закону України «Про туризм» щодо впровадження саморегулювання у сфері туризму;

- г) розробка та подання на розгляд Міністерства освіти і науки України стандартів професійної підготовки у сфері туризму;

- д) розробка та подання на затвердження до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України низки стандартів щодо надання туристичних послуг, гармонізованих до норм Європейського Союзу та країн-членів Європейського Союзу, що регулюватимуть, серед іншого, питання класифікації та категоризації об'єктів туристичної інфраструктури, підвищення їх доступності для людей з обмеженими фізичними можливостями, діяльності гідів, екскурсіводів, інструкторів активного туризму;

- е) розробка за участю міжнародних та українських експертів та подання на розгляд уряду Стратегії розвитку туризму до 2024 року;

— на третьому етапі:

є) формування і становлення Національної туристичної організації та місцевих туристичних організацій;

ж) формування і становлення організацій, що саморегулюються у сфері туризму;

з) впровадження і реалізація нових стандартів надання туристичних послуг та професійної підготовки у сфері туризму [9].

Запропоновані заходи сприятимуть підвищенню рівня конкурентоспроможності готельного господарства нашої держави та дозволять гідно представити національний готельний продукт на міжнародному рівні.

Висновки. Таким чином, виведення України до числа провідних туристичних країн світу є завданням комплексним, що вимагає системних зусиль як всіх державних установ, так і суб'єктів готельного бізнесу. Для цього необхідне:

— створення оптимальних нормативно-правових засад розвитку туристичної і курортно-рекреаційної галузі та її інфраструктури, зокрема через формування стратегії розвитку готельного господарства;

— створення сприятливих умов для залучення інвестицій та запровадження реальних механізмів стимулювання будівництва і реконструкції готелів та інших об'єктів туристичної і курортно-рекреаційної сфери;

— створення належних умов для розвитку іноземного та внутрішнього туризму, зокрема через розвиток мережі туристично-інформаційних центрів за визначеними видами туризму;

— сприяння розвитку готельного бізнесу, забезпечення гармонізації національних стандартів, а також підвищення якості туристичних послуг, що надаються;

— реалізація заходів щодо зміцнення позитивного іміджу України та формування ефективної маркетингової стратегії на основних закордонних ринках;

— сприяння створенню додаткових робочих місць та розширення тимчасової зайнятості у туристичній сфері, зокрема через підтримку розвитку мережі малих та молодіжних готелів (хостелів);

— забезпечення створення безпечних умов для здійснення туристичної подорожі, особистої безпеки туристів, надання їм оперативної медичної, технічної та правової допомоги.

Виконання зазначених стратегічних завдань дозволить перетворити вітчизняну готельну індустрію України у високорентабельну та конкурентоспроможну галузь економіки.

Література

1. Тупкало В. М. Стратегія розвитку готельного бізнесу в Україні / В. М. Тупкало, Г. П. Вітавська // Економіка та держава. — 2007. — № 4. — С. 43–44.

2. Опанащук Ю. Я. Развитие гостиничного хозяйства в Украине: тенденции и перспективы [Текст] / Ю. Я. Опанащук // Гостиничный и ресторанный бизнес. — 2004. — № 3. — С. 70–72.

3. Державна служба статистики України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Там само.

5. Статистичні показники сфери туризму у I кварталі 2015 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://tourism.gov.ua/ua/news/27681>.

6. Гостиничный рынок Украины: состояние и перспективы [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://ubr.ua/business-practice/own-business/gostinichniy-rynok-ukrainy-sostoianie-i-perspektivy-303984>.

7. Як криза вплинула на готельну нерухомість в Україні? [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://realt.aviso.ua/uk/news?id=265504d9-3a83-4f65-ba9e-60f3717e4f95>.

8. Гостиничный рынок Украины: состояние и перспективы [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://ubr.ua/business-practice/own-business/gostinichniy-rynok-ukrainy-sostoianie-i-perspektivy-303984>.

9. Декларація, прийнята учасниками конференції «Популяризація іміджу України та її туристичних можливостей» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://tourism.gov.ua/ua/25020/27380>.